

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII KADENCJA**

Warszawa, dnia 2 marca 2012 r.

Druk nr 71

**KOMISJA
PRAW CZŁOWIEKA,
PRAWORZĄDNOŚCI I PETYCJI**

**Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Na podstawie art. 90g ust. 2 Regulaminu Senatu Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji wnosi o podjęcie postępowania w sprawie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej projektu ustawy

**o usunięciu z nazw dróg, ulic, mostów, placów i innych obiektów symboli
ustrojów totalitarnych.**

Do reprezentowania Komisji w dalszych pracach nad tym projektem ustawy upoważniony jest senator Robert Mamątow.

W załączeniu przekazuję projekt ustawy wraz z uzasadnieniem.

Przewodniczący Komisji
Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
(-) Michał Seweryński

U S T A W A

z dnia

o usunięciu z nazw dróg, ulic, mostów, placów i innych obiektów symboli ustrojów totalitarnych

Art. 1. Nazwy dróg, ulic, mostów, placów i innych obiektów nie mogą propagować symboli nazizmu, faszyzmu, komunizmu lub innego totalitarnego ustroju.

Art. 2. 1. Symbolem nazizmu, faszyzmu, komunizmu lub innego totalitarnego ustroju są w szczególności:

- 1) nazwy państw totalitarnych;
- 2) nazwiska członków organów władzy państw totalitarnych, na szczeblu centralnym i lokalnym;
- 3) nazwy partii rządzących w państwach totalitarnych oraz nazwiska członków organów kierowniczych tych partii na szczeblu krajowym i lokalnym;
- 4) nazwy organizacji młodzieżowych działających w państwach totalitarnych oraz nazwiska członków organów kierowniczych tych partii na szczeblu krajowym i lokalnym;
- 5) nazwy formacji militarnych i paramilitarnych tworzonych przez państwa totalitarne;
- 6) nazwiska członków struktur kierowniczych Międzynarodówki Komunistycznej (Kominternu) oraz Biura Informacyjnego Partii Komunistycznych i Robotniczych (Kominform);
- 7) nazwy jednostek administracyjnych i organów administracji tworzonych w okresie okupacji ziem polskich przez Armię Czerwoną w latach 1919-1920 oraz nazwiska ich członków i funkcjonariuszy na szczeblu krajowym i lokalnym;
- 8) nazwa Generalne Gubernatorstwo, nazwiska członków Urzędu Generalnego Gubernatora oraz rządu Generalnego Gubernatorstwa, nazwiska urzędników pełniących kierownicze funkcje w administracji dystryktów i powiatów w Generalnym Gubernatorstwie;
- 9) nazwy Komunistycznej Partii Robotniczej Polski, Komunistycznej Partii Polski, Komunistycznej Partii Górnego Śląska, Komunistycznej Partii Galicji Wschodniej, Komunistycznej Partii Zachodniej Ukrainy, Komunistycznej Partii Zachodniej Białorusi,

Komunistycznego Związku Młodzieży w Polsce, Komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej, innych partii komunistycznych będących sekcjami Kominternu, ich jednostek organizacyjnych i terenowych oraz nazwiska członków organów kierowniczych tych partii na szczeblu krajowym i lokalnym;

- 10) nazwy Gwardii Ludowej (utworzonej przez PPR) oraz Armii Ludowej;
- 11) nazwy innych organizacji i formacji zbrojnych funkcjonujących w latach 1939-1945, opowiadających się za uczynieniem z Polski lub jej części państwa o ustroju nazistowskim, faszystowskim, komunistycznym lub innym totalitarnym oraz nazwiska członków organów kierowniczych tych struktur na szczeblu krajowym i lokalnym;
- 12) nazwa Związku Patriotów Polskich;
- 13) nazwy Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego oraz Krajowej Rady Narodowej;
- 14) oznaczenia dat przypisanych do wydarzeń oznaczających sukcesy ustroju nazistowskiego, faszystowskiego, komunistycznego lub innego totalitarnego;
- 15) nazwy organów bezpieczeństwa państwa, w rozumieniu art. 5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 424, z późn. zm.¹⁾) oraz nazwiska ich funkcjonariuszy;
- 16) nazwiska osób symbolizujących udział w budowie i funkcjonowaniu ustroju nazistowskiego, faszystowskiego, komunistycznego lub innego totalitarnego oraz czołowych ideologów ustrojów totalitarnych;
- 17) nazwiska osób odpowiedzialnych za stosowanie represji pod ochroną ustroju nazistowskiego, faszystowskiego, komunistycznego lub innego totalitarnego.

2. Państwami totalitarnymi, o których mowa w ust. 1, są w szczególności Polska Rzeczpospolita Ludowa, III Rzesza Niemiecka, Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, jego poszczególne republiki i inne państwa komunistyczne.

Art. 3. 1. Akty, w części nadającej drodze, ulicy, mostowi, placowi albo innemu obiektowi nazwę propagującą symbole nazizmu, faszyzmu, komunizmu lub innego totalitarnego ustroju, są nieważne.

2. Wojewoda w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o podjęciu aktu, o którym mowa w ust. 1, po uzyskaniu opinii Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 64, poz. 432, Nr 83, poz. 561, Nr 85, poz. 571 i Nr 140, poz. 983, z 2009 r. Nr 178, poz. 1375 oraz z 2010 r. Nr 79, poz. 522, Nr 94, poz. 602, Nr 182, poz. 1228 i Nr 201, poz. 1335.

Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, stwierdza jego nieważność i wzywa właściwy organ do nadania nazwy zgodnej z prawem w terminie 3 miesięcy.\

3. Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wydaje opinię w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania wojewody do wydania opinii. Bieg terminu na stwierdzenie nieważności aktu ulega zawieszeniu przez czas oczekiwania na opinię.

4. W razie bezskutecznego upływu terminu nadania nazwy, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze w terminie 7 dni od dnia upływu tego terminu.

5. Wydanie zarządzenia zastępczego w sprawie nadania nazwy drodze wewnętrznej wymaga uzyskania pisemnej zgody właścicieli terenów, na których jest ona zlokalizowana.

6. Wydanie zarządzenia zastępczego w sprawie nadania nazwy obiektowi, którego właścicielem nie jest podmiot publiczny, wymaga uzyskania pisemnej zgody właściciela obiektu.

7. Na stwierdzenie nieważności aktu, o którym mowa w ust. 1, oraz na zarządzenie zastępcze wojewody przysługuje skarga do sądu administracyjnego.

Art. 4. Postępowanie przed organami administracji publicznej i sądami w sprawach dotyczących uwzględnienia w rejestrach i dokumentach zmiany nazwy, dokonanej na podstawie niniejszej ustawy jest wolne od opłat.

Art. 5. Nazwy dróg, ulic, mostów, placów i innych obiektów, które w dniu wejścia w życie ustawy propagują symbole nazizmu, faszyzmu, komunizmu lub innego totalitarnego ustroju zostaną zmienione w terminie 2 lat od wejścia ustawy w życie. Przepisy art. 3 ust. 4-7 i art. 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 6. Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

Rada Miasta Jastrzębie Zdrój zwróciła się do Senatu z petycją w sprawie uchwalenia ustawy usuwającej z publicznego życia komunistycznych patronów ulic i placów (uchwała nr XLII/563/2009 Rady Miasta Jastrzębia Zdroju z dnia 28 maja 2009 r. w sprawie wystąpienia z apelem o uchwalenie ustawy usuwającej z publicznego życia komunistycznych patronów ulic i placów).

Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji uznała, że właściwą reakcją na petycję jest wystąpienie z wnioskiem o podjęcie inicjatywy ustawodawczej. Zdaniem Komisji ustawodawca nie może pozwolić na propagowanie symboliki totalitarnej, gdyż byłoby to demoralizujące dla społeczeństwa.

Komisja uznała, że na równi z komunizmem należy potraktować wszystkie inne totalitarne ustroje. Odmienne stanowisko, byłoby wyrazem preferencji dla innych niż komunizm totalitarnych ustrojów. Podkreślenia wymaga, że w polskim systemie prawa wszystkie ustroje totalitarne są tak samo traktowane.

Przepis art. 13 Konstytucji stanowi, że zakazane jest istnienie partii politycznych i innych organizacji odwołujących się w swoich programach do totalitarnych metod i praktyk działania nazizmu, faszyzmu i komunizmu, a także tych, których program lub działalność zakłada lub dopuszcza nienawiść rasową i narodowościową, stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa albo przewiduje utajnienie struktur lub członkostwa. Ustrojodawca zrównał więc ze sobą nazizm, faszyzm i komunizm. Jednocześnie zakaz działalności partii dopuszczających nienawiść rasową i narodowościową, stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa wskazuje na dezaprobatę dla wszystkich ustrojów totalitarnych.

Również kodeks karny penalizuje rozpowszechnianie każdej symboliki totalitarnej, nie tylko komunistycznej (art. 256 § 2 kk).

Przedkładany projekt zakłada zakaz nadawania drogom, ulicom, mostom, placom i innym obiektom nazw propagujących symbole totalitarnych ustrojów. Ów zakaz będzie dotyczył wszystkich obiektów, również prywatnych. Ograniczenie działania ustawy tylko do ulic i placów byłoby nieracjonalne. Należy uznać, że te same powody, które przemawiają, za zmianą nazw ulic i placów, należy odnieść do innych obiektów.

Definicja symboli nazizmu komunizmu lub innego totalitarnego ustroju ma charakter przykładowy. Taka konstrukcja zmniejsza pewność prawa, ale jednocześnie pozwala wyeliminować ryzyko pominięcia w definicji niedopuszczalnych nazw. Komisja Praw

Człowieka, Praworządności i Petycji rozstrzygnęła tę kolizję wartości na korzyść poszerzenia zakresu definicji.

Ustawa przewiduje, że akty, w części nadającej drodze, ulicy, mostowi, placowi albo innemu obiektowi nazwę propagującą symbole nazizmu, faszyzmu, komunizmu lub innego totalitarnego ustroju, są z mocy prawa nieważne. Ponieważ skutek w postaci nieważności dotknie tylko części aktu dotyczącej nazwy, ustawa nie będzie bardziej dolegliwa niż jest to konieczne dla osiągnięcia jej celów.

Organem sprawującym pieczę, nad przestrzeganiem ustawy będzie wojewoda. W przypadku nadania zakazanej ustawą nazwy wojewoda będzie stwierdzał jej nieważność (orzeczenie o charakterze deklaratoryjnym) oraz wzywał do nadania nazwy zgodnej z prawem. Ponieważ, ustalenie czy konkretna nazwa propaguje symbole nazizmu, faszyzmu, komunizmu lub innego totalitarnego ustroju może wymagać specjalistycznej wiedzy, wojewoda będzie musiał zwrócić się o opinię do Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Jeżeli wezwany organ nie zastosuje się do wezwania do zmiany nazwy, wojewoda wyda zarządzenie, w którym ulicy, mostowi, placowi albo innemu obiektowi nada nazwę zgodną z prawem.

Treść art. 3 ust. 4 projektu koresponduje z art. 8 ust. 1a ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz.U. z 2007 r. Nr 19 poz. 115 z późn. zm.) stanowiącym, że podjęcie przez radę gminy uchwały w sprawie nadania nazwy drodze wewnętrznej wymaga uzyskania pisemnej zgody właścicieli terenów, na których jest ona zlokalizowana.

Także inne obiekty, o których mowa w projekcie ustawy mogą należeć do podmiotów prywatnych. Nadanie im nazwy przez wojewodę mogłoby zostać uznane za zbyt dużą ingerencję w prawo własności. Aby zmniejszyć poziom ingerencji władzy publicznej w sferę prywatną, projekt zakłada uzyskanie zgody prywatnego właściciela na zmianę nazwy.

Projekt przewiduje skargę do sądu administracyjnego na stwierdzenie nieważności aktu nadającego nazwę oraz na zarządzenie zastępcze wojewody.

Nazwy obiektów, które obecnie propagują symbole nazizmu, faszyzmu, komunizmu lub innego totalitarnego mają zostać zmienione w terminie 2 lat od wejścia ustawy w życie. Jest to czas wystarczający, na przeprowadzenie wszystkich czynności służących zmianie nazwy. Po bezskutecznym upływie tego terminu wojewoda wyda orzeczenie zastępcze.

Aby skutki ustawy były możliwie najmniej uciążliwe dla obywateli, postępowanie przed organami administracji publicznej i sądami w sprawach dotyczących uwzględnienia w rejestrach i dokumentach zmiany nazwy, będą wolne od opłat.

Na skutek wejścia w życie ustawy uda się wyeliminować nazwy dróg, ulic, mostów, placów i innych obiektów, propagujących symbole ustrojów totalitarnych.

Zwolnienie z opłat postępowań dotyczących uwzględnienia w rejestrach i dokumentach zmiany nazwy nie obniży dochodów państwa, gdyż postępowania te bez wejścia w życie ustawy nie zostałyby wszczęte.

Ustawa spowoduje wydatki inne niż opłaty od czynności urzędowych związane ze zmianą adresów, takie jak wymiana szyldów, wizytówek, papieru firmowego, koszty poinformowania nadawców korespondencji, koszty zmiany ogłoszeń i reklam.

Samorządy poniosą koszty zmian tablic z nazwami ulic.

Projekt ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.